

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
Motivation in Occupation of Sericulture of Farmers in Surin Province

จงจิตร์ ชมแก้ว (Jongjit Chomkaew)¹ พลสรารณ สรารณรมย์ (Ponsaran Saranrom)²

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ (2) สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสาวไหมและทอผ้าของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ (3) แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ และรับบริการใช้ไหม จากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ ปี2564 จำนวน 2,063 ราย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาร์ ยามาเน ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.08 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 146 คนทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.34 ปี ร้อยละ 72.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.42 คน มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 125,753.42 บาท และ มีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมต่อปี เฉลี่ย 32,547.95 บาท (2) เกษตรกรร้อยละ 96.6 ปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 มีพื้นที่ในการปลูกหม่อน เฉลี่ย 0.89 ไร่ ส่วนมากเลี้ยงไหมพันธุ์เหลืองสระบุรี มีรูปแบบการเลี้ยงไหมแบบหัตถกรรม มีรูปแบบการสาวไหมแบบลงกระบุงหรือภาชนะ ส่วนมากมีการทอผ้าไหมผ้ามัดหมี่ มีจำนวนผ้าไหมที่ทอเฉลี่ยต่อปี 65.51 เมตร มีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเฉลี่ย 23.82 ปี (3) แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม มีระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ แรงจูงใจในด้านการยอมรับหรือความผูกพัน แรงจูงใจในด้านความสำเร็จของชีวิต แรงจูงใจในด้านร่างกาย แรงจูงใจในด้านความมั่นคงปลอดภัย และ แรงจูงใจในการได้รับการยกย่องนับถือการมีความรู้ความสามารถ ตามลำดับ (4) ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม มีระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านเงินทุน และ ด้านวิธีปฏิบัติงาน และ ระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านวัสดุ ข้อเสนอแนะ คือ การประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมควรได้รับการสนับสนุนจากทุกหน่วยงาน และควรปลูกฝังให้แก่เยาวชน

คำสำคัญ แรงจูงใจ การประกอบอาชีพ หม่อนไหม

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2639001060@stou.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic social and economic conditions of sericulture farmers in Surin province (2) sericulture, filature, and weaving conditions of farmers in Surin province (3) motivation in performing sericulture as occupation of farmers in Surin province and (4) problems and suggestions regarding sericulture occupation of farmers in Surin province. The population of this study were 2063 sericulture farmers in Surin province who received the service of silk eggs from the Queen Sirikit Department of Sericulture in 2021. The sample size of 146 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.08 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview. Statistics used in data analysis were such as frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation. The results of the research revealed that (1) most of the farmers (95.2%) were female with the average age of 53.34 years old. 72.6% of them completed primary school education, had the average labor in sericulture in the household of 1.42 people, had the total average yearly household income of 125,753.42 Baht, and earned the average income from sericulture of 32,547.95 Baht/year. (2) 96.6% of farmers grew Buriram 60 mulberry with the average area in silkworm mulberry of 0.89 Rai. Most of them had the sericulture with Lueang Saraburi. They did the sericulture in the form of handicraft. Thai silk thread picked by hands. Most of them weaved silk and ikat with the average silk woven of 65.51 meter/year and had the average experience in sericulture of 23.82 years. (3) Motivations for having of sericulture occupation at the highest level were in all 5 aspects such as motivation in receiving acceptance or bonding, motivation in life success, motivation in physical aspect, motivation in safety security, and motivation in receiving respect and compliment as being highly skillful respectively. (4) The problem in working on sericulture at the high level in 1 issue was on human resource issue, at the moderate level in 2 issues: funding and operation, and at the low level in 1 issue which was on material issue. Suggestion was the having sericulture as the main occupation should receive support from every agency and should cultivate the idea about the occupation to youth.

Keywords: Motivation, Occupation, Sericulture

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นอาชีพที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ตลอดทั้งปี ซึ่งปัจจุบันยังคงมีการสืบสานวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ของอาชีพหม่อนไหมของแต่ละท้องถิ่นให้คงอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและให้คงอยู่กับประเทศไทยสืบไป ดังเห็นได้จากการมีพระราชเสาวนีย์ เกี่ยวกับการ ด้านหม่อนไหมอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากไร้ในชนบท ส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังได้สนับสนุนให้เกษตรกร เลี้ยงไหมอย่างยาวนาน และได้เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยไปทั่วโลก การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นผลผลิตทางการเกษตร ขึ้นต้นที่นำไปสู่สินค้าแปรรูปและนวัตกรรมในหลายรูปแบบ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับเอกลักษณ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมการ ดำรงชีวิตแบบวิถีชาวไทย

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจังหวัดสุรินทร์เป็นอีกจังหวัด หนึ่งที่มิใช่เกษตรกรประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นจำนวนมาก รองมาจากอาชีพทำนา โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รวมทั้งสิ้น 14,434 ราย มีพื้นที่ปลูกหม่อนรวมทั้งสิ้น 5,536 ไร่ กระจายอยู่ในพื้นที่ 17 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกาบเชิง อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอชุมพวง อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอรัตนบุรี อำเภอลำดวน อำเภอศรีณรงค์ อำเภอศีขรภูมิ อำเภอสนม อำเภอสังขะ และอำเภอสำโรงทาบ (ศูนย์ หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์, 2562) มีผ้าไหมลายอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์ คือ ผ้าลายโฮล ผ้าลายอัมปรมผ้าลายอัลลูนซิม ผ้าลายสมอ ผ้าลายละเบ็ก ผ้าลายสาคุ และ ผ้าลายทางกระรอกซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ เกษตรกรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จังหวัดสุรินทร์ยังนับเป็นจังหวัดที่มีปราชญ์หม่อนไหมหรือครูภูมิปัญญาด้านหม่อนไหม รวมถึงเกษตรกรดีเด่นด้านหม่อนไหมที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหม่อนไหมให้แก่คนรุ่นใหม่หรือผู้สนใจทั่วไป ทำให้ใน ปัจจุบันอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าในจังหวัดสุรินทร์ เป็นอาชีพที่มีความน่าสนใจและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร

ไ ด้อ ย่ า ง ยี่ ง ยี น แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน พบว่า ผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเริ่มที่จะมีแนวโน้มเลิกอาชีพด้าน หม่อนไหม เนื่องจากส่วนหนึ่งขาดแรงจูงใจในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำให้จำนวนผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเริ่มนับ วันที่จะลดลงไปเรื่อยๆ

ในงานวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านต่างๆที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกร ที่ยังประกอบอาชีพนี้อยู่ให้นุรักษ์อาชีพนี้รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเพิ่มขึ้น เป็นการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมและสืบสานอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ จากอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้คงอยู่คู่เกษตรกรไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

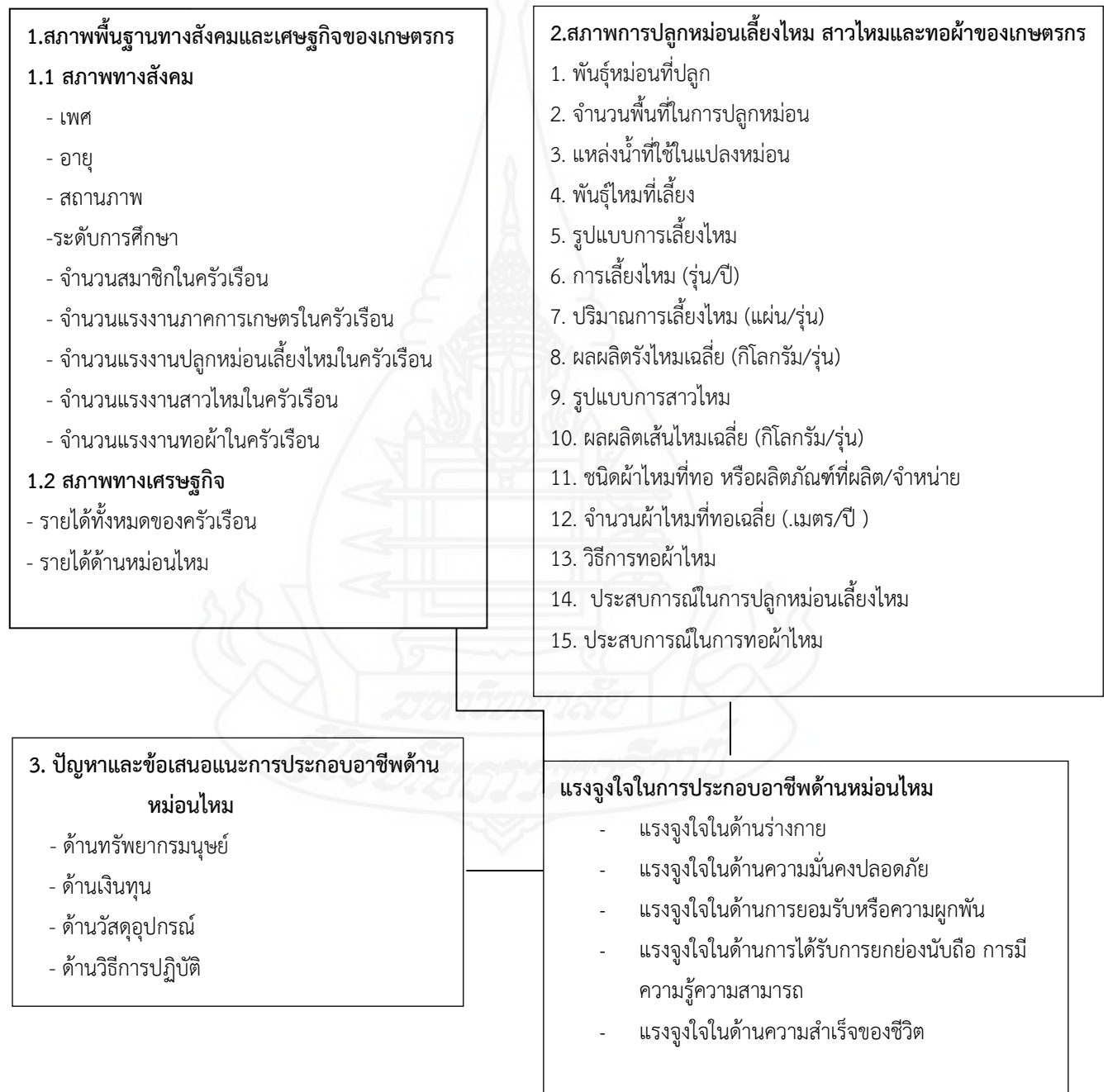
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสาวไหมและทอผ้าของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ และรับบริการใช้ไหมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ ปี2564 จำนวน 2,063 ราย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.08% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากให้ครบตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ ตอนที่ 2 สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสาวไหมและทอผ้าของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดช่วงคะแนนระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ และ ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม แบ่งเป็น 5 ระดับ จากค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ได้แก่ 1.00 - 1.80 เท่ากับ ระดับน้อยที่สุด 1.81 - 2.60 เท่ากับ ระดับน้อย 2.61 - 3.40 เท่ากับ ระดับปานกลาง 3.41 - 4.20 เท่ากับ ระดับมาก และ 4.21 - 5.00 เท่ากับ ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ มี 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพทางสังคม เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.34 ปี เกษตรกรร้อยละ 78.1 สมรสแล้ว เกษตรกรร้อยละ 72.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.42 คน มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 2.57 คน มีจำนวนแรงงานปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.42 คน มีจำนวนแรงงานสาวไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.01 คน และมีจำนวนแรงงานทอผ้าในครัวเรือน เฉลี่ย 1.01 คน

1.2. สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 125,753.42 บาท และมีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมต่อปี เฉลี่ย 32,547.95 บาท

2. สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหมและทอผ้าของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนมาก ร้อยละ 96.6 ปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 มีพื้นที่ในการปลูกหม่อน เฉลี่ย 0.89 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 93.2 มีการใช้น้ำฝน เกษตรกรร้อยละ 50.7 เลี้ยงไหมพันธุ์เหลืองสระบุรี มีรูปแบบการเลี้ยงไหมแบบหัตถกรรม มีจำนวนการเลี้ยงไหมต่อปี เฉลี่ย 5-6 รุ่น มีจำนวนปริมาณการเลี้ยงไหม ต่อรุ่น เฉลี่ย 1-2 แผ่น มีผลผลิตรังไหมเฉลี่ยต่อรุ่น 17.27 กิโลกรัม เกษตรกรส่วนมากมีรูปแบบการสาวไหมแบบลงกระบุงหรือภาชนะ มีผลผลิตเส้นไหมเฉลี่ยต่อรุ่น 1.54 กิโลกรัม เกษตรกรส่วนมาก ร้อยละ 87 มีการทอผ้าไหมผ้ามัดหมี่ มีจำนวนผ้าไหมที่ทอเฉลี่ยต่อปี 65.51 เมตร เกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ส่วนมาก ร้อยละ 84.2 มีวิธีการทอผ้าไหมแบบกี่พื้นบ้านพุ่งกระสวยด้วยมือ มีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเฉลี่ย 23.82 ปี และมีประสบการณ์ในการทอผ้าไหม เฉลี่ย 23.62 ปี

3. แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

ในภาพรวม พบว่า ระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ แรงจูงใจในด้านการยอมรับหรือความผูกพัน แรงจูงใจในด้านความสำเร็จของชีวิต แรงจูงใจในด้านร่างกาย แรงจูงใจในด้านความมั่นคงปลอดภัย และ แรงจูงใจในการได้รับการยกย่องนับถือการมีความรู้ความสามารถ ดังต่อไปนี้

3.1 แรงจูงใจในด้านการยอมรับหรือความผูกพัน พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) เกิดความรักและห่วงหาอาลัยในท้องถิ่น 2) เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบสานอาชีพให้คงอยู่ 3) เป็นอาชีพที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิต และ 4) ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สืบสานอาชีพหม่อนไหมจากบรรพบุรุษ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ด้านการยอมรับหรือความผูกพัน ดังนี้

(n=146)

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของ เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สืบสานอาชีพหม่อนไหมจาก บรรพบุรุษ	4.63	0.498	มากที่สุด	4
2. เป็นอาชีพที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิต	4.66	0.474	มากที่สุด	3
3. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบสานอาชีพให้คงอยู่	4.69	0.463	มากที่สุด	2
4. เกิดความรัก และห่วงหาอาลัยในท้องถิ่น	4.71	0.487	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.67	0.406	มากที่สุด	1

3.2 แรงจูงใจในด้านความสำเร็จของชีวิต พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) มีความสุขและความภูมิใจในการประกอบ อาชีพด้านหม่อนไหม 2) เป็นอาชีพที่สามารถสืบทอดให้กับลูกหลานได้รุ่นต่อรุ่น 3) อาชีพด้านหม่อนไหมสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และ 4) สามารถสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้ ดังตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 แสดงระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ด้านความสำเร็จของชีวิต
ดังนี้

(n=146)

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของ เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1.เป็นอาชีพที่สามารถ สืบทอดให้กับลูกหลานได้รุ่นต่อรุ่น	4.54	0.527	มากที่สุด	2
2.สามารถสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้	4.40	0.570	มากที่สุด	4
3.อาชีพด้านหม่อนไหมสามารถสร้างรายได้ให้ กับ ครอบครัว	4.45	0.552	มากที่สุด	3
4.มีความสุขและความภูมิใจในการประกอบอาชีพด้าน หม่อนไหม	4.68	0.562	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.52	0.435	มากที่สุด	2

3.3 แรงจูงใจในด้านร่างกาย พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ได้ทำงาน
อยู่บ้านได้ดูแลครอบครัว 2) ได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีและ 3) มีรายได้เพียงพอกับ
การดำรงชีวิตของครอบครัวและเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็นคือ 1) มีผลิตภัณฑ์จากกระบวนการเลี้ยง
ไหม (ดักแด้) ไว้บริโภค และ 2) มีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไว้ใช้ในครอบครัวและร่วมกิจกรรมของชุมชน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ด้านร่างกาย ดังนี้

(n=146)

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของ เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1.มีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไว้ใช้ในครอบครัวและร่วม กิจกรรม ของชุมชน	4.01	0.891	มาก	5
2.มีผลิตภัณฑ์จากกระบวนการเลี้ยงไหม(ดักแด้) ไว้บริโภค	4.20	0.650	มาก	4
3.มีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีวิตของครอบครัว	4.44	0.563	มากที่สุด	3
4.ได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีสุขภาพกาย และ สุขภาพจิตที่ดี	4.47	0.553	มากที่สุด	2
5.ได้ทำงานอยู่บ้านได้ดูแลครอบครัว	4.67	0.540	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.36	0.457	มากที่สุด	3

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3.4 แรงจูงใจในด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่าเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) การผลิตผ้าไหมเป็นสินค้าอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ 2) เป็นอาชีพที่มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและ 3) เป็นอาชีพที่มั่นคงเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปแปรรูปสร้างมูลค่าและเพิ่มความยั่งยืนได้ และ 2) สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ด้านความมั่นคงปลอดภัย ดังนี้
(n=146)

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของ เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1.สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้	3.95	1.006	มาก	5
2.เป็นอาชีพที่มั่นคง	4.34	0.699	มากที่สุด	3
3.เป็นอาชีพที่มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม	4.51	0.541	มากที่สุด	2
4.สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปแปรรูปสร้างมูลค่าและเพิ่มความยั่งยืนได้	4.16	0.822	มาก	4
5. การผลิตผ้าไหมเป็นสินค้าอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์	4.54	0.600	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.30	0.522	มากที่สุด	4

3.5 แรงจูงใจในการได้รับการยกย่องนับถือการมีความรู้ความสามารถ พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด คือ ได้รับการยกย่องชมเชยจากคนในสังคม และ เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก คือ อาชีพด้านหม่อนไหมต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดังตารางที่ 5

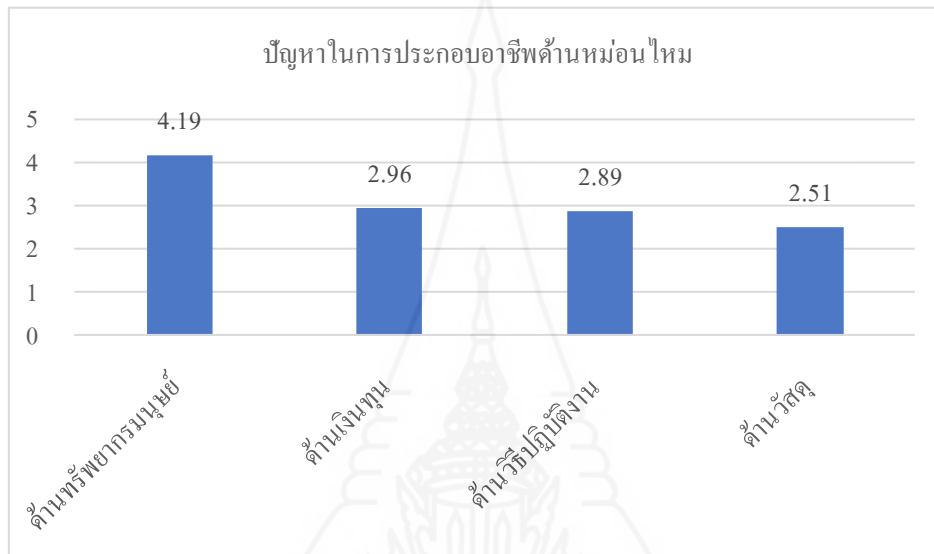
ตารางที่ 5 แสดงระดับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ด้านการได้รับการยกย่องนับถือการมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของ เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1.ได้รับการยกย่องชมเชยจากคนในสังคม	4.22	0.738	มากที่สุด	1
2.อาชีพด้านหม่อนไหมต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน	4.19	0.678	มาก	2
ค่าเฉลี่ย	4.21	0.626	มากที่สุด	5

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4. ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ในภาพรวม พบว่า ระดับปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ มีระดับมากจำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านเงินทุน และ ด้านวิธีปฏิบัติงาน ระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านวัสดุ ดังกราฟต่อไปนี้

4.1 ด้านทรัพยากรมนุษย์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ขาดทายาทในการสืบทอดอาชีพหม่อนไหม 2) ขาดแคลนแรงงานในการดูแลแปลงหม่อนและ 3) ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยงไหม เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) ขาดแคลนแรงงานในการสาวไหมและทอผ้า และ 2) เกษตรกรเป็นผู้สูงอายุที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ (เช่นด้านสายตา)

4.2 ด้านเงินทุน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ขาดแคลนเงินทุนในการจัดหาวัสดุบำรุงแปลงหม่อน 2) ขาดแคลนเงินทุนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม และ 3) ขาดแคลนเงินทุนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการทอผ้า

4.3 ด้านวิธีปฏิบัติงาน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) ขาดแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด ความต้องการของตลาด แหล่งจำหน่าย และ 2) ขาดความรู้ในเรื่องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออนไลน์ เช่น ไลน์ Facebook เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง คือ ขาดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และเกษตรกรมีปัญหาระดับน้อย จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดองค์ความรู้ในเรื่องการสาวไหมให้ได้มาตรฐาน 2) ขาดองค์ความรู้ในเรื่องการทอผ้า 3) ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการในการเลี้ยงไหม และ 4) ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแปลงหม่อน

4.4 ด้านวัสดุ พบว่า ด้านวัสดุ (Material) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงไหม เช่น กระด้งเลี้ยงไหม จ่อ ฯลฯ 2) คือขาดแคลนระบบน้ำเพื่อดูแลแปลงหม่อน และ 3) ขาดแคลนวัสดุบำรุงแปลงหม่อน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี ฯลฯ และเกษตรกรมีปัญหาระดับน้อย จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดแคลนอุปกรณ์สำหรับสาวไหม เช่น พวงสาวไหม หม้อสาวไหม ฯลฯ 2) ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทอผ้า เช่น เส้นไหม กี่ ฯลฯ และ 3) ขาดแคลนพันธุ์หม่อนพันธุ์ไหมพันธุ์ดี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

5. ข้อเสนอแนะ ในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ในแต่ละด้าน พบว่า

5.1 ด้านทรัพยากรมนุษย์ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้หน่วยงานราชการหาแนวทาง เข้ามาส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ หันมาประกอบอาชีพนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

5.2 ด้านเงินทุน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ 1) ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชน เข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุนในการสร้างโรงเลี้ยงไหม 2) ต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำแปลงหม่อน และระบบน้ำในแปลงหม่อน

5.3 ด้านวัสดุ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ 1) ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม สาวไหม และ ทอผ้า 2) ต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนเครื่องมือที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆเข้ามาช่วยทุ่นแรง รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ

5.4 ด้านวิธีปฏิบัติงาน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้หน่วยงานราชการจัดฝึกอบรมองค์ความรู้ กระบวนการผลิตผ้าไหมให้ได้มาตรฐาน การฟอกย้อมสีเส้นไหมไม่ให้ตกสี

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.34 ปี เกษตรกรร้อยละ 78.1 สมรสแล้ว เกษตรกรร้อยละ 72.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.42 คน มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 2.57 คน มีจำนวนแรงงานปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.42 คน มีจำนวนแรงงานสาวไหมในครัวเรือน เฉลี่ย 1.01 คน และมีจำนวนแรงงานทอผ้าในครัวเรือน เฉลี่ย 1.01 คน มีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี เฉลี่ย 125,753.42 บาท และ มีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมต่อปี เฉลี่ย 32,547.95 บาท สอดคล้องกับ ศุภกฤต จันทวิชัย และคณะ (2559) พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง ใกล้เคียงกับ คารมณ จันทรแก้ว และคณะ (2563) พบว่า มีอายุเฉลี่ย 50.82 ปี และมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 108,052.87 บาท ทั้งนี้จะเห็นได้ชัดว่าการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรจึงเห็นควรส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือนต่อไป

2. สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหมและทอผ้าของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านลักษณะการปลูกหม่อนและดูแลรักษาแปลงหม่อนสำหรับใช้เลี้ยงไหม ส่วนมาก ร้อยละ 96.6 ปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 มีพื้นที่ในการปลูกหม่อน เฉลี่ย 0.89 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 93.2 มีการใช้น้ำฝน ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์ (2564, น.29) กล่าวว่า พันธุ์หม่อนที่แนะนำให้เกษตรกรปลูก ได้แก่ พันธุ์หม่อนบุรีรัมย์ 60 ซึ่งให้ผลผลิตสูงประมาณ 4,328 กิโลกรัม/ไร่/ปี ลักษณะเด่นคือ ทนทานต่อโรคราแป้ง ปลูกได้ในทุกสภาพพื้นที่ แต่เหมาะสมในพื้นที่เขตชลประทานหรือมีระบบการให้น้ำ ลักษณะใบไม่มีแฉก ขนาดใบใหญ่หนา อ่อนนุ่ม เหมาะสำหรับการเลี้ยงไหม อภิปรายได้ว่า จากข้อมูลข้างต้น เกษตรกรจะปลูกหม่อนเพื่อสำหรับการเลี้ยงไหม และผู้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่นิยมปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เนื่องจากให้ผลผลิตต่อไร่สูง แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของเขตกรรม คือ หม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เหมาะที่จะปลูกในเขตชลประทานหรือในพื้นที่ที่มีระบบน้ำ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เพื่อให้มีใบหม่อนที่เพียงพอต่อการเลี้ยงไหม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ด้านปริมาณการผลิตเส้นไหม จากจำนวนตัวอย่างเกษตรกร 146 ราย พบว่า เกษตรกรจำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.7 เลี้ยงไหมพันธุ์เหลืองสระบุรี มีรูปแบบการเลี้ยงไหมแบบหัตถกรรม มีจำนวนการเลี้ยงไหมต่อรุ่น เฉลี่ย 5-6 รุ่นต่อปี มีจำนวนปริมาณการเลี้ยงไหม ต่อรุ่น เฉลี่ย 1-2 แผ่น มีผลผลิตรังไหมเฉลี่ยต่อรุ่น 17.27 กิโลกรัม เกษตรกรร้อยละ 100 มีรูปแบบการสาวไหมแบบลงกระบุงหรือภาชนะซึ่งเป็นลักษณะการสาวไหมแบบหัตถกรรม มีผลผลิตเส้นไหมเฉลี่ย 1.54 กิโลกรัมต่อรุ่น เกษตรกร ร้อยละ 87 ทอผ้าไหมประเภทผ้ามัดหมี่ ปริมาณการทอผ้าไหมเฉลี่ย 65.51 เมตรต่อปี และ ร้อยละ 84.2 ใช้กี่ทอผ้าไหมแบบพื้นบ้านพุ่งกระสวยด้วยมือ ประสบการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง เฉลี่ย 23.82 ปี และ มีประสบการณ์ในการทอผ้าไหม เฉลี่ย 23.62 ปี ซึ่งจากการศึกษาของ คารมณ จันทรแก้ว และคณะ (2563) พบว่า เกษตรกรบางรายในประเทศเป็นลูกไร่เลี้ยงไหมของบริษัทจุลไหมไทย เพื่อขายรังกลับให้บริษัทรับซื้อนำไปผลิตเส้นไหมแบบอุตสาหกรรมไหมพันธุ์จุล 6 ซึ่งเป็นพันธุ์ไหมลูกผสมต่างประเทศให้รังสีขาว จำนวนรุ่นการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 7.75 รุ่นต่อปี ซึ่งผลผลิตที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดเส้นไหมในชุมชน อภิปรายได้ว่า การผลิตเส้นไหมในประเทศไทยจะต้องทำควบคู่กันทั้งภาคเกษตรกรและภาคเอกชนเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้เส้นไหม ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรว่า หากเกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปที่สนใจมายึดประกอบอาชีพหม่อนไหม ผลผลิตที่ผลิตได้จะมีตลาดรองรับที่มั่นคง

3. แรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

จากผลการวิจัย พบว่าเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์มีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร 5 ประเด็น ได้แก่

3.1 แรงจูงใจในด้านการยอมรับหรือความผูกพัน พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) เกิดความรักและห่วงหาอาลัยในท้องถิ่น 2) เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบสานอาชีพให้คงอยู่ 3) เป็นอาชีพที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตและ 4) ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สืบทอดอาชีพหม่อนไหมจากบรรพบุรุษ สอดคล้องกับรายงานของ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และคณะ (2559) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจของทายาทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตรในอำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอภิปรายได้ว่าทัศนคติของเกษตรกรเห็นว่า อาชีพด้านหม่อนไหมมีความสำคัญต่อจิตใจในเรื่องของความรักและความห่วงหาอาลัยและการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตมายาวนาน เป็นแรงจูงใจที่ระดับมากที่สุด ควรสืบทอดอาชีพต่อบรรพบุรุษ ดังนั้น นักส่งเสริมควรส่งเสริมควรใช้ประเด็นนี้เป็นเนื้อหาจุดเน้นในการส่งเสริมแก่เกษตรกรให้เห็นว่าอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลานได้

3.2 แรงจูงใจในด้านความสำเร็จของชีวิต พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) มีความสุขและความภูมิใจในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม 2) เป็นอาชีพที่สามารถสืบทอดให้กับลูกหลานได้รุ่นต่อรุ่น 3) อาชีพด้านหม่อนไหมสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และ 4) สามารถสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว สอดคล้องกับรายงานของ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และ คณะ (2558) อภิปรายได้ว่า เกษตรกรที่มีอาชีพด้านหม่อนไหมในจังหวัดสุรินทร์ ได้รับความสุขและความภูมิใจต่ออาชีพนี้ และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น นักส่งเสริมควรส่งเสริมควรใช้ประเด็นนี้ในการส่งเสริมแก่เกษตรกรให้เห็นถึงรายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพนี้ ตลอดจนแสดงให้เห็นว่าอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนี้เป็นอาชีพที่มั่นคง ยั่งยืน และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

3.3 แรงจูงใจในด้านร่างกาย พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) ได้ทำงานอยู่บ้านได้ดูแลครอบครัว 2) ได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีและ 3) มีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีวิตของครอบครัวและเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็นคือ 1) มีผลิตภัณฑ์จากกระบวนการเลี้ยงไหม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

(ดักแด้) ไวรโรโค และ 2) มีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไว้ใช้ในครอบครัวและร่วมกิจกรรมของชุมชน สอดคล้องกับรายงานของ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และ คณะ (2558) อภิปรายได้ว่า เกษตรกรมีความรักบ้านเกิด และอยากใช้ชีวิตกับครอบครัวอย่างอบอุ่น ซึ่งมีผลที่ดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ และ แรงจูงใจอันดับรองลงมา ผลพลอยได้จากการเลี้ยงไหมนอกจากจะทอผ้าแล้วยังสามารถมีรายได้จากดักแด้อีกด้วย ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่พึ่งพาตนเอง อาศัยแรงงานในครัวเรือน โดยอาจมุ่งเน้นการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มายึดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ไม่ต้องดิ้นรนไปทำงานในต่างจังหวัดหรือเมืองใหญ่นอกถิ่นที่อยู่อาศัย เนื่องจากได้รายได้ที่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้เกิดความมั่นคงและความสุขให้แก่ครอบครัวได้

3.4 แรงจูงใจในด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่าเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ประเด็น คือ 1) การผลิตผ้าไหมเป็นสินค้าอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ 2) เป็นอาชีพที่มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และ 3) เป็นอาชีพที่มั่นคงเกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น คือ 1) สามารถนำผลิตภัณฑ์ไปแปรรูปสร้างมูลค่า และเพิ่มความยั่งยืนได้ และ 2) สามารถกำหนดราคาผลิตภัณฑ์เองได้ สอดคล้องกับ ปริญญาภรณ์ วิโรจน์สกุล และคณะ (2565) อภิปรายได้ว่า เกษตรกรยังคงรักษา สวดลายผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและเข้าใจถึงวิธีการเลี้ยงไหมซึ่งไม่ใช่สารเคมีที่มีผลต่อหนอนไหมและผู้เลี้ยงไหม ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การจูงใจให้เกษตรกรหันมายึดอาชีพนี้ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญถึงความมั่นคงปลอดภัยที่ว่า การยึดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนี้เป็นอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีในการผลิตเหมือนกับอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ เกษตรกรหรือผู้ที่ยึดประกอบอาชีพนี้ก็จะมีความมั่นคงปลอดภัยในสุขภาพของตนเอง

3.5 แรงจูงใจในการได้รับการยกย่องนับถือการมีความรู้ความสามารถ พบว่า เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น คือ ได้รับการยกย่องชมเชยจากคนในสังคม และ เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น คือ อาชีพด้านหม่อนไหมต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสอดคล้องกับรายงานของ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และ คณะ (2558) อภิปรายได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและผลิตผ้าไหม ที่มีสวดลายอัตลักษณ์ที่สวยงามมีจำนวนไม่มากนักและจะได้รับการยกย่องชมเชยให้เป็นปราชญ์ในระดับหมู่บ้าน จนถึงระดับประเทศ แรงจูงใจรองลงมา อาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความใส่ใจทุกขั้นตอน ต้องอาศัยประสบการณ์ถือว่าเป็นความท้าทายของเกษตรกรที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในอาชีพนี้ นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่า อาชีพนี้เป็นอาชีพที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงส่งเสริมและพัฒนา ให้อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม เป็นอาชีพที่สร้างรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชนบทเพื่อการอนุรักษ์ให้อาชีพนี้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไหมไทยได้รับการอนุรักษ์อยู่คู่ประเทศไทยต่อไป ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตรควรใช้ประเด็นนี้เป็นประเด็นเน้นหนักในการส่งเสริมเพื่อจูงใจให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของอาชีพนี้ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความภูมิใจว่า อาชีพด้านหม่อนไหมนี้เป็นอาชีพที่ไม่เพียงแค่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว แต่ยังเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น เนื่องจากเป็นอาชีพพระราชทานจากพระนางเจ้าสิริกิติ์

เกษตรกรได้เสนอแนะ ว่า อยากให้หน่วยงานราชการหาแนวทาง เข้ามาส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ หันมาประกอบอาชีพนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต และการผลิตเครื่องมือ ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆเข้ามาสนับสนุน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4. ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม

จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรในภาพรวมมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในระดับน้อยได้แก่ ด้านวัสดุ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงไหม เช่น กระดังเลี้ยงไหม จ่อ ฯลฯ สอดคล้องกับการเสนอแนะในประเด็นให้หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม สาวไหม และ ทอผ้า รวมถึงสนับสนุนเครื่องมือที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาช่วยทุ่นแรง รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ดังนั้น รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะดังกล่าวไปพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขช่วยเหลือเกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้เกี่ยวข้อง

- 1) ควรถ่ายทอดองค์ความรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมให้กับลูกหลานเพื่อให้คงอยู่ต่อไป
- 2) เกษตรกรควรได้รับไขไหมที่ได้มาตรฐาน ปลอดภัย จากหน่วยงาน หรือ บริษัทที่เชื่อถือได้
- 3) เกษตรกรผู้ทอผ้าไหมจะต้องมีตลาดและผลิตผ้าไหมตามความต้องการของผู้บริโภค

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) นักส่งเสริมเกษตรกรควรนำประเด็นที่เกษตรกรเล็งเห็นว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สนใจหันมายึดอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนี้ ได้แก่ แรงจูงใจในด้านการยอมรับหรือความผูกพัน การเกิดความรักและห่วงหาอาลัยภูมิปัญญาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตมายาวนาน
- 2) หน่วยงานหาแนวทางในการส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ หันมาประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเพิ่มมากขึ้น โดยจัดทำโครงการฝึกอบรมให้แก่เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านหม่อนไหมจากปราชญ์ด้านหม่อนไหม หรือ เกษตรกรต้นแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามช่วงอายุ
- 2) ควรศึกษาความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

คารมณ จันทรแก้ว ,สุนารักษ์ โสภา ,พิพัฒน์ พชรสูงเนิน ,ณัฐชาภัค เขียวการนา , รัชณี ไพโรจน์ และทัศนีย์ นพรัตน์.

(2563). สภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
อุตสาหกรรม ที่ดำเนินโครงการแปลงใหญ่หม่อนไหมกรมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอุทัยธานีจังหวัดน่าน และ
จังหวัดอุดรธานี.รายงานผลการวิจัยหม่อนไหม2563.

คันสนีย์ กระจำนอม ,สุธารัตน์ อุทรารัตน์ ,ณัฐสิทธิ์ ศรีนุรักษ์ และ อุบลรัตน์ หยาไส้. (2558).การเกษตรกับความมั่นคงทาง
อาหาร: ทัศนคติและแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกรในอ าเภอสนป่าตอง จังหวัด
เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

คันสนีย์ กระจำโนม ,สุดารัตน์ อุทธารัตน์ ,ณัฐสิทธิ์ ศรีนุรักษ์ และ อุบลรัตน์ หยาใส่. (2559). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจของ
ทายาทเกษตรกรในการสานต่ออาชีพเกษตรกรในอำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารเกษตร, 32(1), 29 – 38.
ศุภกฤต จันทวิชญ์, พิชัย เชื้องาม,เยาวลักษณ์ ทองทวี และ ชุมญาณัช คำวงศ์. (2560). ความต้องการการส่งเสริมของผู้ปลูก
หม่อนเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานีประจำปี 2559.รายงานผลการวิจัยหม่อนไหม2560.
ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สุรินทร์. (2564). เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการยกระดับขีดความสามารถการ
ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ไหมนครชัยบุรินทร์ หลักสูตร การบริหารจัดการเลี้ยงไหมพันธุ์ดี. กรมหม่อนไหม.
ปริญญารณ วิโรจน์สกุล , แดนชัย แก้วดี ,สุพัฒตรา วังการวรรณ ,รัชนิ ไผโรจน์ ,ชุมพล จันทพงษ์ ,สุวัฒน์ สินธีโรจน์,
พิสมัย มีพันธ์ , และ รุ่งรวี เวชคง. (2565). ศึกษาแรงจูงใจในการประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใน
เขตพื้นที่ภาคเหนือ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการหม่อนไหม ประจำปี 2565, กรมหม่อนไหม,21-22
กรกฎาคม 2565.

